

LIBRIS

We know
books

Români

de poveste

ȘI POVEȘTILE ADEVĂRATE ÎNCEP CU... A FOST ODATĂ.

LITERATURĂ

MIHAI EMINESCU	
Poetul care a iubit cafeaua	6
ION CREANGĂ	
Învățătorul copiilor	14
I.L. CARAGIALE	
Creatorul schiței în literatura română	21
SOFIA NĂDEJDE	
O femeie înaintea vremurilor sale	27
LUCIAN BLAGA	
Scriitorul interzis	32
NICOLAE IORGA	
Omul care a scris mai mult decât se poate citi într-o viață	40

ARTĂ

GEORGE ENESCU	
Compozitorul genial.	48
HARICLEA DARCLÉE	
Prima cântăreață de operă pentru care s-a compus un rol	54

NICOLAE GRIGORESCU

Pictorul îngerilor. 62

ȘTEFAN LUCHIAN

Pictorul florilor 73

CONSTANTIN BRÂNCUȘI

Sculptorul îndrăgostit de zbor 79

ISTORIE

VLAD ȚEPEȘ

Domnitorul despre care s-au scris cele mai multe legende 88

ȘTEFAN CEL MARE

Domnitorul care a marcat istoria Moldovei 95

TUDOR VLADIMIRESCU

Eroul care a schimbat istoria Țărilor Române 102

ALEXANDRU IOAN CUZA

Fondatorul României moderne. 108

ECATERINA TEODOROIU

Prima femeie ofițer din Armata Română. 115

ȘTIINȚĂ

PETRACHE POENARU

Românul care a inventat stiloul. 124

ANA ASLAN

Femeia care a învins timpul 130

EMIL RACOVIȚĂ

Primul român la Polul Sud 136

GRIGORE ANTIPA

Creatorul celui mai vizitat muzeu din România. 144

AUREL VLAICU

Geniul mecanicii. 152

HENRI COANDĂ

Inventatorul farfurie zburătoare 160

TRAIAN VUIA

Românul care a revoluționat zborul 166

SPORT

SMARANDA BRĂESCU

Regina aerului 172

NADIA COMĂNECI

Sportiva care a schimbat istoria gimnasticii 178

ANA MARIA BRÂNZĂ

De cinci ori cea mai bună spadasiină a lumii 186

LBRIS

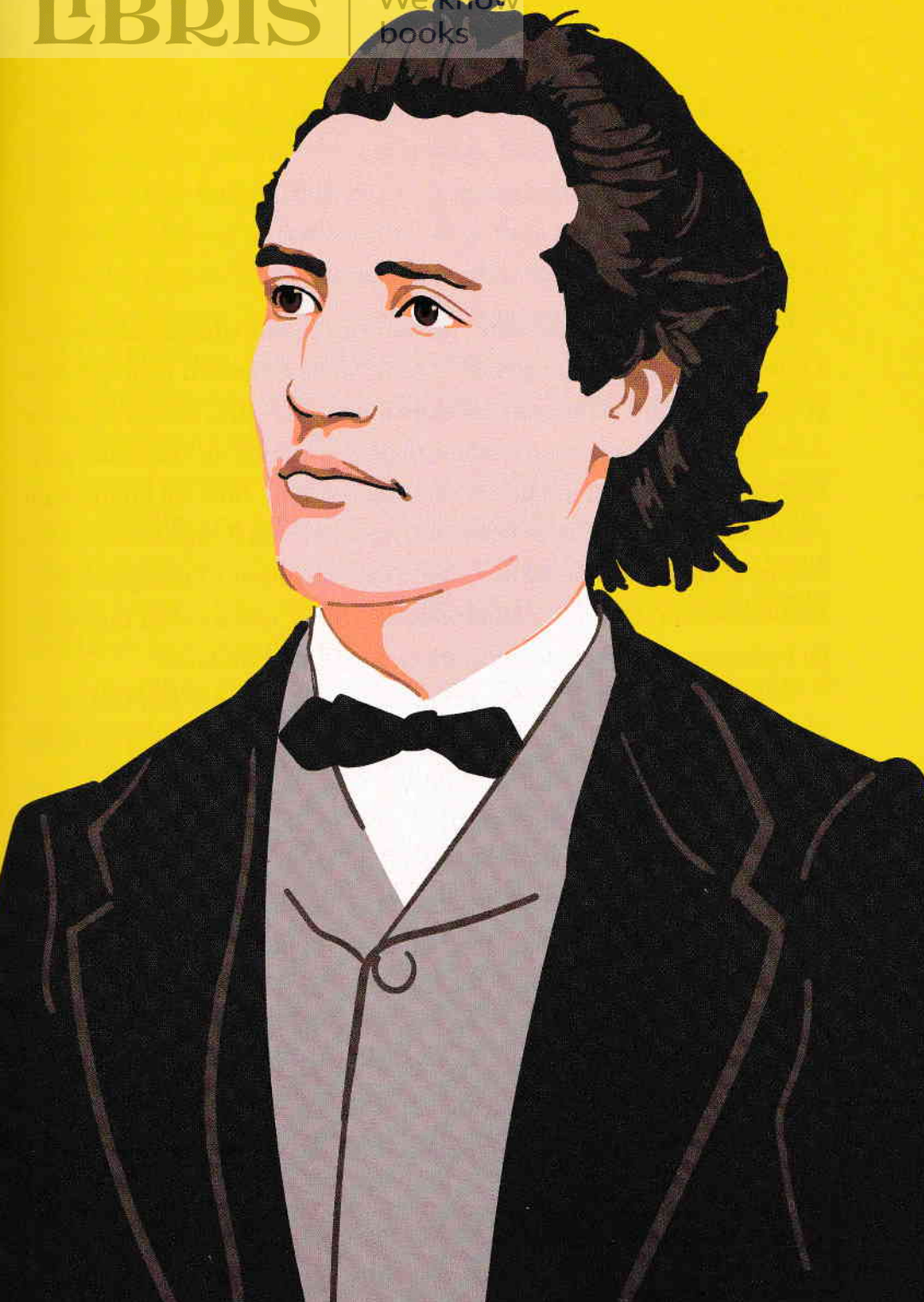
We know
books

MIHAI EMINESCU

Poetul care a iubit cafeaua

LBRIS

We know
books

I se spune „poetul nepereche“, iar numele său este adesea rostit pentru a numi cel mai important scriitor al țării. Mihai Eminescu nu a fost doar poet, ci și jurnalist și prozator, un mare iubitor de teatru, natură și folclor. A fost, de asemenea, un bun înotător, un mare patriot și un iubitor de cafea. Un lucru mai puțin cunoscut este că, atunci când nu citea, lui Eminescu îi plăcea să cânte. Avea o voce frumoasă, iar cunoscuții îl rugau adesea să le fredoneze câte o melodie. Ba mai mult, a rămas în istorie o întâmplare amuzantă povestită chiar de un lăutar celebru, Toma, care a cântat împreună cu Eminescu o noapte întregă, fără ca poetul să răgușească.

— Păcat că vrei să fii poet, i-a spus solistul. Mai bine te faci lăutar!

Mihai Eminovici, fiul lui Gheorghe și al Ralucăi Eminovici, s-a născut într-o zi răcoroasă de iarnă, pe 15 ianuarie 1850. Tatăl său, fiu de învățător, și mama sa, fiică de boier, își creșteau cei 11 copii într-o casă înconjurată de vie, livadă și tei, lângă o bisericuță de lemn în satul Ipotești, din Moldova. Mihai era un copil vesel, care se bucura de viața în mijlocul naturii. De altfel, va evoca cu multă bucurie în poezia sa acele vremuri: *Fiind băiet păduri cutreieram/Și mă culcam ades lângă izvor/Iar brațul drept sub cap eu mi-l puneam/S-aud cum apa sună-ncetișor.*

Serile călduroase de vară îl surprindeau adesea scăldându-se alături de fratele său mai mare, Ilie, în lacul de lângă casă.

— Hai să inventăm povești! spunea Mihai.

— Ce idee bună! Dar hai înainte să facem din cojile de nucă mai multe care cu boi și să punem melcii să le tragă. Și apoi inventăm câte povești vrei tu, cu Feți-Frumoși duși de carele noastre pe tărâmurii magice.

Deși îi plăcea să își petreacă timpul cu frații lui și să asculte poveștile bătrânilor din sat, Mihai a trebuit să plece la studii în Cernăuți, urmând cursurile Liceului German. Copilul cu ochi negri și chip frumos iubea istoria și literatura, dar fugea de matematică.

— Matematicile sunt științele cele mai grele de pe fața pământului! Nu pot să învăț numerele pe de rost!

Singurul profesor de care Mihai s-a atașat a fost Aron Pumnul. Acesta avea o bibliotecă cu multe cărți în limba română pe care o numea „Biblioteca gimnaștilor români“. Pe vremea aceea, Cernăuți era în Imperiul Austro-Ungar și toate materiile se studiau în limba germană, iar cărțile românești nu se prea găseau.

— Ai grijă de biblioteca mea, i-a spus profesorul într-o zi, și te las să citești ce cărți îți dorești.

Eminescu a citit toate cărțile din biblioteca profesorului și i-a dedicat prima sa poezie. Tot de la Aron Pumnul se pare că a pornit și dragostea poetului pentru fotbal. Pe lângă sportul cu mingea, Eminescu se pricepea excelent și la înot, fiind capabil de tot felul de trucuri acrobatice în apă.

La doar 16 ani, Eminescu a trimis câteva poezii la revista *Familia*, condusă de Iosif Vulcan. Atât de mult i-au plăcut acestuia versurile tânărului, încât i-a publicat poezia *De-aș avea*, schimbându-i semnătura din Mihai Eminovici în Mihai Eminescu. Iată doar câteva versuri din această poezie: *De-aș avea o porumbiță/Cu chip alb de copiliță,/Copiliță blândișoară,/Ca o zi de primăvară,/Câtu-ți ține ziulița/I-aș cânta doina, doinița,/I-aș cânta-ocetișor,/Șoptind șapte de amor.*

Curând după aceea, tânărul Eminescu a descoperit o nouă pasiune: teatrul.

— Ai aflat că vine la Cernăuți trupa de teatru a Ștefaniei Tardini și joacă două săptămâni? l-a întrebat într-o zi un cunoscut.

Atât de îndrăgostit a fost de lumea teatrului, încât a însoțit trupa de actori mai bine de doi ani în turnee prin țară. Acela a fost și începutul carierei lui ca sufleur și copist pentru mai multe trupe. Ce făcea mai exact? Stătea lângă scenă și le sufla actorilor replicile pe care ei le uitau, apoi copia manuscrise și acte. Ajungând sufleur la Teatrul Național din București, tânărul Eminescu îl întâlnește pe Ion Luca Caragiale, dramaturgul care avea atunci doar 16 ani.

Când nu era la teatru, Eminescu prefera să nu doarmă pentru a putea citi cât mai mult și a se plimba prin Cișmigiu. Adunase în cămăruța lui mică peste 200 de cărți, pe care le studia cu sfințenie.

Îngrijorat de viitorul fiului său, Gheorghe Eminovici îl trimite pe acesta la Viena să studieze filosofia. Se spune că atunci când primea bani de acasă, Eminescu fugea să își cumpere cărți din anticariate și cafea, apoi se închidea în cameră și citea zile întregi, fără pauză.

Pe vremea aceea, mulți tineri români își făceau studiile la Viena, așa că Eminescu l-a întâlnit aici pe Ioan Slavici pe care l-a încurajat să își publice mai multe texte: *Mara*, *Moara cu noroc*, *Doi feți cu stea în frunte*, *Spaima Zmeilor*. Tot aici a cunoscut-o pe Veronica Micle, marea lui iubire, o femeie fermecătoare, pasionată de muzică și poezie. Și-au scris sute de scrisori, și-au dedicat zeci de poezii, dar dragostea lor nu a fost niciodată completă. Când s-au întâlnit, ea era căsătorită cu profesorul Ștefan Micle, care îi susținuse latura artistică și o încurajase, dar care nu îi putea oferi un lucru

important pe care ea îl găsisse la Eminescu: o iubire de poveste, ca în literatură.

În acest timp, în țară, un grup de intelectuali a fondat la Iași, în anul 1863, o societate culturală care își propunea să susțină scriitorii și literatura română: *Junimea*. Grupul era condus de Titu Maiorescu care, ulterior, i-a publicat mai multe scrieri lui Eminescu și i-a oferit o bursă din partea societății pentru a-și continua studiile la Berlin.

— Am găsit, în sfârșit, un poet! a spus Maiorescu atunci când a citit prima dată scrierile lui Eminescu.

Cu toate acestea, cea mai mare parte a operei lui Mihai Eminescu a fost publicată în revista *Convorbiri literare*, apărută în anul 1867.

Timpul a trecut, iar Titu Maiorescu a continuat să îl susțină pe Eminescu. Cu ajutorul lui, scriitorul a primit postul de director al bibliotecii din Iași. Apoi, a fost pe rând profesor, inspector școlar, corector, redactor, jurnalist și cronicar. În perioada 1881-1883 a scris cele mai valoroase și cunoscute poezii: *Scrisoarea I*, *Scrisoarea a II-a*, *Scrisoarea a III-a*, *Lu-ceafărul*, *Pe lângă plopii fără soț*.

La Iași, Eminescu l-a întâlnit pe Ion Creangă, prietenul de care avea să fie nedespărțit. Simțind talentul uriaș al învățătorului, Eminescu l-a încurajat să își citească scrierile la *Junimea*. Ba mai mult, cei doi au și locuit împreună o vreme, în bojdeuca lui Creangă. Se spune că oamenii îi vedeau adesea plimbându-se pe ulițele Iașului, vorbind câte în lună și în stele.

În 1877 Eminescu a venit la București ca redactor al ziarului *Timpul*, unde a fost coleg cu I.L.Caragiale și Ioan Slavici. Noaptea scria, iar ziua alerga după subiecte. Lipsurile materiale erau din ce în ce mai mari, suferea după Veronica și muncea până la epuizare. Starea lui de sănătate a început să se înrăutățească și, de aceea, cu ajutorul unor fonduri străne

de Ion Creangă și Titu Maiorescu, poetul a fost internat într-un sanatoriu, la Viena. Pe când era acolo, Maiorescu a reușit să îi publice singurul volum tipărit în timpul vieții sale, numit *Poesii*.

Au urmat ani grei în care Eminescu a fost internat în mai multe spitale și ospicii, iar în anul 1889, la doar 39 de ani, s-a stins din viață la București, fără ca cineva să știe exact motivul.

În acea zi, Titu Maiorescu a notat în jurnalul său: „Astăzi a murit Eminescu, luceafărul poeziei românești, poetul nepereche...”

Eminescu a scris până în ultimul moment al vieții sale. În buzunarul hainei sale s-a găsit un carnetel cu ultimele poezii: *Viață și Stele în cer*.

Lirica lui Eminescu înseamnă teme, motive și idei poetice profunde – pe de o parte poezii închinată iubirii, naturii și trecerii timpului, pe de alta poezii cu teme filosofice sau sociale. Început în 1873, dar scris de-a lungul mai multor ani, poemul *Luceafărul* apare în anul 1883 în Almanahul Societății *România Jună* din Viena, fiind apoi reprodus în revistele *Convorbiri literare* și *Familia*, dar și în volumul *Poesii* îngrijit de Titu Maiorescu. Cine ar fi crezut la acea vreme că poezia va fi omologată de World Records Academy (2009) drept cel mai lung poem de dragoste din lume (98 de strofe)?

Pe lângă poezii, Eminescu a scris și proză, cele mai cunoscute opere fiind *Făt-Frumos din Lacrimă*, *Sărmanul Dionis*, *Călin Nebunul*, *Geniu pustiu*, *Cezara*. Ele înfățișează un scriitor profund, melancolic și fermecător. Nu în ultimul rând, Eminescu a fost un patriot asumat, un jurnalist care a scris sute de articole despre istorie, religie, învățământ, cultură, economie, politică.

„Luceafărul poeziei românești” sau „poetul nepereche”, așa cum a fost numit de-a lungul vremii, Mihai Eminescu este încă studiat și descoperit de români. Astăzi, există centre de studii eminesciene, ba chiar și profesia de

eminescolog. El a fost unul dintre cei mai importanți scriitori care au contribuit la formarea limbii literare române, fiind atent la frumusețea, muzicalitatea și expresivitatea limbajului ca nimeni altul înaintea sa.

Cea mai mare parte a creației sale a fost publicată postum, adică după ce s-a stins din viață, iar criticul literar G. Călinescu a recompus imaginea operei lui Mihai Eminescu într-un studiu complex care stă la baza multor cercetări despre viața și opera sa. De amintit este și efortul lui Perpessicius (pseudonimul literar al lui Dumitru Panaitescu), considerat cel mai important editor al lui Mihai Eminescu, omul care a scris cu mână stângă, după ce pe dreapta a pierdut-o în Primul Război Mondial, cunoscuta ediție *Eminescu*.

LBRIS

We know
books

ION CREANGĂ

Învățătorul copiilor

LIBRIS

We know
books

Ion Creangă s-a născut într-o căsuță cu ferestre mici din satul Humulești, în anul 1837, fiind cel mai mare fiu al lui Ștefan a Petrei Ciubotariul și al Smarandei Creangă. Peste ani, scriitorul avea să evoce cu bucurie și nostalgie casa părintească în *Amintiri din copilărie*: „Nu știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele (...), la stâlpul hornului unde lega mama o sfoară cu ciucuri la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, (...) la cuptorul pe care mă ascundeam, când ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie!”

În Humulești încă există casa ridicată de bunicul scriitorului, Petre Ciubotariu, locul în care s-au întâmplat o mulțime dintre aventurile pe care Creangă le va evoca în scrierile sale pline de haz.

— Hai să ne jucăm de-a călăreții, le spunea Nică fraților săi, încălecând pe un băț și pornind spre lumi imaginare.

Creangă începe școala în satul natal, iar în perioada 1848-1850 învață la Broșteni. Deși tatăl său considera că școala e o pierdere de timp și bani, mama sa era convinsă că un om își poate găsi drumul în viață doar dacă știe să scrie și să citească. Ea și-a dorit să își trimită toți cei opt copii la școală și l-a încurajat pe Ion, cel mai mare dintre frați, să devină preot.

„Așa era mama în vremea copilăriei mele: plină de minunății, pe cât îmi aduc aminte.“

Întâmplările de la Broșteni, locul în care Nică a dărâmat casa Irinucăi încercând să rostogolească un bolovan în apele râului Bistrița, și s-a molipsit de râie, vor fi relatate mai apoi cu haz în *Amintiri din copilărie*: „Or s-a prins cartea de noi, ori nu, dar râia căprească știu că s-o prins.“

— Să faci bine să te întorci la Humulești, i-a spus tatăl lui Nică, auzind isprava.

Dar Smaranda nu s-a lăsat și a continuat să își încurajeze copilul să devină preot, așa încât, la 15 ani, Ion a ajuns la Școala Domnească din Târgu Neamț, iar apoi la „fabrica de popi“ de la Fălticeni. Dar băiatului nu prea îi stătea mintea la învățat, mai ales că teologia nu îl atrăgea. „Apoi este-o vorbă: dacă-i copil, să se joace, dacă-i cal, să tragă și dacă-i popă, să citească!“

— Omul învățat va fi înțelept! zicea mama lui Creangă, insistând ca băiatul să meargă la Iași pentru a-și continua studiile.

„Dragi îmi erau tata și mama, frații și surorile și băieții satului, tovarășii mei de copilărie, cu care, iarna, în zilele geroase, mă jucam pe gheață și la săniuș, iar vara în zile frumoase de sărbători, cântând și chiuind, cutreieram dumbrăvile și luncile umbroase“ povestește Creangă, amintindu-și tristețea pe care a simțit-o când a trebuit să se despartă de locurile dragi pentru a merge la Seminar.

„Dragu-mi era satul nostru cu Ozana cea frumos curgătoare și limpede ca cristalul, în care se oglindește cu mâhnire cetatea Neamțului de atâtea veacuri.“

Așa cum își imaginase mama, Ion a reușit să devină diacon, un fel de ajutor de preot, și să slujească peste 10 ani la mai multe biserici din Iași, inclusiv la biserica Patruzești de Sfinți, unde s-a și căsătorit cu Ileana, fiica preotului-paroh, cu care a avut și un băiat, Constantin.